

**Briuselis, 2025 m. kovo 28 d.
(OR. en)**

7558/25

**AG 39
CIVCOM 77
COCON 14
COTER 46
CSDP/PSDC 202
CYBER 84
HYBRID 27
IPCR 21
JAI 388
MI 180
POLMIL 80
PROCIV 30
RELEX 392
SAN 134**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. kovo 27 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	JOIN(2025) 130 final
Dalykas:	BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI dėl ES pasirengimo krizėms strategijos

Delegacijoms pridedamas dokumentas JOIN(2025) 130 final.

Pridedama: JOIN(2025) 130 final

EUROPOS
KOMISIJA

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2025 03 26
JOIN(2025) 130 final

**BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

dėl ES pasirengimo krizėms strategijos

Įvadas

Taika ir stabilumas yra neatsiejama Europos projekto dalis. Tačiau Europa susiduria su nauja realybe, kuriai būdinga didėjanti rizika ir didelis netikrumas. Rusijos neteisėtas agresijos karas prieš Ukrainą, didėjanti geopolitinė įtampa, valstybės remiami hibridiniai ir kibernetiniai išpuoliai, sabotžas, nukreiptas prieš ypatingos svarbos turtą, užsienio vykdomas manipuliavimas informacija ir kišimasis bei elektroninė kova tapo nuolatinio šiandienos realybės elementu. Tai yra raginimas Europai pabusti.

COVID-19 pandemija dar labiau padidino iki tol buvusią nelygybę ir parodė, kad Europos Sąjungos sveikatos priežiūros paslaugos ir tiekimo grandinės, įskaitant energijos, medicinos reikmenų, maisto produktų ir ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandines, gali būti smarkiai sutrikdytos. Dabartinėmis aršios geopolitinės ir ekonominės konkurencijos bei konfliktų sąlygomis jos tampa vis labiau neapsaugotos nuo ekonominio manipuliavimo ir prievartos.

Be to, ES vis dažniau susiduria su klimato kaitos ir nuolatinio aplinkos būklės blogėjimo padariniais bei būsimų pandemijų rizika. Europa yra sparčiausiai šylantis žemynas. Ji patyrė pražūtingų gaivalinių nelaimių – nuo potvynių iki sausrų ir miškų gaisrų, pakrančių erozijos, karščio ir šalčio bangų bei audrų. Jei šios problemos nebus sprendžiamos gerinant mūsų visuomenės struktūrinį pajėgumą valdyti riziką, artimiausiais metais klimato kaitos žmogiškosios, ekonominės ir socialinės išlaidos tik didės, įskaitant didėjančią spaudimą dėl neigiamo klimato kaitos poveikio kituose pasaulio kraštuose, pavyzdžiui, dėl prekybos maršrutų ir pasaulinių tiekimo grandinių sutrikimų. Klimatas, aplinka ir saugumas yra glaudžiai tarpusavyje susiję.

Europa į šias krizes reagavo precedento neturinčiu greičiu ir ryžtingai, parodydama solidarumą ir atsparumą. Ji greitai įsteigė Pasirengimo ekstremaliosioms sveikatos situacijoms ir reagavimo į jas instituciją, parengė politiką, skirtą bendrai įsigyti vakcinų nuo COVID-19, ir sukūrė programas SURE¹ ir „NextGenerationEU“, kuriomis siekiama mažinti ekonominę ir socialinę COVID-19 pandemijos poveikį. Komisija ėmėsi iniciatyvos siūlydama sprendimus, kaip sušvelninti energijos kainų šuolį ir užtikrinti tiekimo saugumą, be kita ko, taikant novatoriškus transporto sprendimus. Milijonai Ukrainos pabėgėlių rado prieglobstį ir buvo svingingai priimti ES. Europos priemonės, tokios kaip Sąjungos civilinės saugos mechanizmas (SCSM) ir ES strateginis Europos reagavimo į nelaimės pajėgumų ir atsargų rezervas („rescEU“), įrodė savo pridėtinę vertę.

Nė viena iš didžiausių pastarųjų metų krizių nebuvo pavienė ar trumpalaikė. Jos yra platesnės tendencijos, kurią skatina ilgalaikiai politiniai, ekonominiai, klimato, aplinkos ir technologijų pokyčiai, dalis. Europa negali sau leisti ir toliau tik reaguoti į krizes joms jau įvykus.

S. Niinistö pranešime dėl ES pasirengimo ir parengties² padaryta išvada, kad būtina skubiai stiprinti Europos civilinę ir karinę pasirengimą ir parengtį spręsti didėjančius šiandienos uždavinius ir reaguoti į būsimas krizes. Ataskaitoje raginama iš esmės pakeisti požiūrį ir joje pripažinta, kad pasirengimas yra ne tik nacionalinė atsakomybė, bet ir bendras Europos siekis, kuriam įgyvendinti reikia stipresnio Sąjungos vaidmens koordinuojant ir remiant valstybes nares³. Ši strategija grindžiama S. Niinistö pranešimu ir jame pateikiamas ES pasirengimo krizėms veiksmų planas.

¹ Laikina parama nedarbo rizikai nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti.

² [Saugiau kartu](#). Europos civilinio ir karinio pasirengimo ir parengties stiprinimas.

³ Ši strategija taip pat grindžiama 2024–2029 m. ES strategine darbotvarke ir 2023 m. birželio mėn., 2024 m. kovo mėn. ir 2024 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadomis ir 2024–2029 m. Komisijos politinėmis gairėmis.

Kodėl turime užtikrinti ES pasirengimą krizėms?

Laikui bėgant ES sukūrė ir sustiprino įvairias savo priemones, skirtas struktūriniam atsparumui didinti, siekiant kovoti su tam tikrų rūšių rizika ir reaguoti į krizes įvairiuose sektoriuose. Vis dėlto patirtis parodė, kad ES pasirengimo sistemoje yra tam tikrų trūkumų.

Pirma, ES krizių valdymas daugiausia yra reaktyvus, o ne preventyvus. Taip yra ir dėl to, kad nepakankamai naudojamosi strateginio prognozavimo, numatymo ir ankstyvojo perspėjimo priemonėmis. Trūksta integruoto rizikos, grėsmių ir jų pakopinio poveikio, taip pat ir iš už Sąjungos ribų, vertinimo.

Antra, ES krizių valdymo priemonių rinkinys yra fragmentiškas, apima įvairias institucijas, tarnybas bei agentūras ir jame esama sektorių ir tarpvalstybinio koordinavimo spragų. Civilinis ir karinis koordinavimas yra nepakankamas, o ES vidaus ir išorės veiksmų sąsaja turi būti sustiprinta.

Trečia, esamų ES lygmens struktūrų ir mechanizmų mastas ir ištekliai yra riboti. Reaguojant į krizes, visa visuomenė, įskaitant privatųjį sektorių, dalyvauja ribotai. Sąjungos finansavimo mechanizmai yra nepakankamai lankstūs, o nacionaliniai biudžetai – nepakankamai strategiškai suderinti.

ES pasirengimas krizėms suteiks pridėtinės vertės valstybių narių veiksmams, visų pirma papildant nacionalines pastangas, didinant koordinavimą ir efektyvumą ir skatinant pasirengimo ir atsparumo kultūrą, kartu visapusiškai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, nacionalinę kompetenciją ir valstybių narių ypatumus. Taip remiama valstybių narių pareiga veikti solidariai ir padėti viena kitai visų tipų krizių atvejais pagal SESV 222 straipsnį⁴.

Bendras ES pasirengimo krizėms tikslas – sukurti saugią ir atsparią ES, turinčią pajėgumų numatyti ir valdyti grėsmes ir pavojus, nepriklausomai nuo jų pobūdžio ar kilmės, užtikrinti, kad Europos piliečiai būtų tinkamai apsaugoti ir pasirengę, ir išsaugoti gyvybiškai svarbias visuomenės funkcijas bet kokiomis aplinkybėmis. Tam reikia naujo požiūrio į pasirengimą. Labai svarbu didinti informuotumą ir įgalinti visus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant piliečius, rūpintis savo individualiu ir kolektyviniu pasirengimu.

Kad Europa būtų geriau pasirengusi, reikia labiau koordinuoti valstybių narių, taip pat suinteresuotųjų subjektų ir tarptautinių partnerių, visų pirma plėtros ir kaimyninių šalių partnerių, kurių pasirengimas ir atsparumas yra labai svarbūs mūsų pačių saugumui, veiksmus. ES mokslinių tyrimų ir inovacijų sektorius iš esmės prisideda prie to, kad būtų galima nuolat pritaikyti, optimizuoti ir užtikrinti pažangiausių reagavimo į krizes veiksmus. Mokslinių tyrimų ir inovacijų sektorius turėtų investuoti į informuotumą ir atsparumą saugumo rizikai ir hibridinėms grėsmėms, be kita ko, bendradarbiaujant tarptautiniu mastu.

Kaip didiname ES pasirengimą krizėms?

Siekiant pašalinti esamus ES veiksmų trūkumus ir užtikrinti realų ES pasirengimą krizėms, Strategija yra grindžiama šiais principais:

- = **integruotu visus pavojus apimančiu požiūriu**, atsižvelgiant į visų rūšių gaivalinius ir žmogaus keliamus pavojus ir grėsmes ir integruojant visas turimas priemones;
- = **veiksmų visais valdžios lygmenimis požiūriu**, pagal kurį suburiami visi susiję subjektai visais valdymo lygmenimis (vietos, regionų, nacionaliniu ir ES), skatinamas bendradarbiavimas, politikos suderinamumas ir dalijimasis ištekliais. Juo

⁴ „Sąjunga ir valstybės narės veikia bendrai ir solidariai, jei kuri nors valstybė narė patirtų teroro aktą, gaivalinę nelaimę ar žmogaus sukeltą katastrofą.“

siekiama visapusiškai spręsti padidėjusios rizikos ir grėsmių, jų sąveikos ir jų pakopinio poveikio klausimus. Tai apima veiksmingą civilinių ir gynybos institucijų bendradarbiavimą ir nuoseklų vidaus ir išorės aspektų integravimą;

- = **visos visuomenės požiūriu**, kuriuo skatinama įtraukti pasirengimo ir atsparumo kultūra, įtraukiant piliečius, vietos bendruomenes ir pilietinę visuomenę, įmones ir socialinius partnerius, taip pat mokslo ir akademines bendruomenes.

Tvirtas pasirengimas nėra nemokamas. Investicijos į pasirengimą kainuoja, tačiau jas atsveria ilgalaikė nauda, susijusi su atsparumu, mažesniu sutrikimų skaičiumi, mažesnėmis atsigavimo išlaidomis ir ilgalaikiu konkurencingumu. ES lygmens finansavimas turi būti lankstus, pritaikomas ir skirtas visiems pavojams šalinti, kad Sąjunga galėtų laiku ir solidariai veikti visuose krizės etapuose, visapusiškai atsižvelgdama į atitinkamą ES ir valstybių narių atsakomybę. Šiuo atžvilgiu pasirengimo ir atsparumo aspektų įtraukimas į ES biudžeto programas nuo pat pradžių gali padėti sumažinti pažeidžiamumą ir poveikio riziką, taip pat sumažinti taisomųjų veiksmų išlaidas.

Siekiant užtikrinti šiuos principus atitinkantį ES pasirengimą krizėms, Strategija yra grindžiama atsparumo nelaimėms didinimo tikslais⁵, kad būtų galima numatyti, pasirengti, įspėti, reaguoti ir užtikrinti saugumą. Joje siūlomi veiksmai septyniose srityse:

- prognozavimo ir numatymo;
- gyvybiškai svarbių visuomenės funkcijų atsparumo;
- gyventojų pasirengimo;
- viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo;
- civilinio ir karinio bendradarbiavimo;
- reagavimo į krizes koordinavimo;
- atsparumo pasitelkiant išorės partnerystę.

Strategijoje nustatyta 30 pagrindinių veiksmų, kuriais siekiama vieno ar daugiau pirmiau nurodytų sričių tikslų, ir prie jos pridedamas veiksmų planas (žr. priedą).

Šia strategija papildomos kitos svarbios ES iniciatyvos, visų pirma Vidaus saugumo strategija, Baltoji knyga dėl Europos gynybos ateities 2030 m., Europos prisitaikymo prie klimato kaitos planas, Ypatingos svarbos vaistų aktas, švarios pramonės kursas, Europos vandenynų paktas, Europos demokratijos skydas, įgūdžių sąjunga ir lygybės sąjunga, ir šiomis iniciatyvomis yra papildoma ji pati.

1. PROGNOZAVIMAS IR NUMATYMAS

Laikas labai svarbus ne tik kilus didelėms krizėms, bet ir jas numatant. Strateginis prognozavimas, informuotumas apie padėtį ir ankstyvasis perspėjimas yra pagrindiniai elementai ir turi būti toliau stiprinami. Ankstyvas rizikos ir grėsmių nustatymas gali padėti laimėti brangaus laiko ir išvengti krizių arba palengvinti jų valdymą ir kuo labiau sumažinti jų poveikį. Labai svarbu atlikti tarpsektorinius įrodymais grindžiamus ES lygmens rizikos vertinimus, remiantis mokslinėmis rekomendacijomis, taip pat reguliariai atlikti testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir grėsmių vertinimą.

ES pajėgumus turi sudaryti visiškai sąveikios, ištisinės, įvairių rūšių pavojus apimančios ankstyvojo perspėjimo sistemos, grindžiamos savalaikiais ir patikimais duomenimis, kad

⁵ Europos atsparumo nelaimėms didinimo tikslai. Europos Komisija: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/european-disaster-risk-management/european-disaster-resilience-goals_en.

sprendimus priimančias asmenys būtų geriau informuojami apie riziką ir galimą jos tarpusavyje susijusį poveikį.

Taikant visus pavojus apimančią požiūrį, pagal kurį derinami rizikos ir grėsmių vertinimai, turi būti suteikta įžvalgų, kurias būtų galima panaudoti priimančias sprendimus ir kurios leistų ES imtis ilgalaikių veiksmų siekiant veiksmingiau atgrasyti nuo grėsmių ir į jas reaguoti. Tai turi būti daroma derinant nacionalinio ir ES lygmens rizikos vertinimus, integruojant duomenis ir ekspertų analizę į tarpsektorinį ir tarpvalstybinį požiūrį.

Sisteminio vertinimo, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis ir mokymų sistema turėtų būti nuolatinio tobulėjimo kultūros pagrindas. Reguliarūs ES krizių valdymo mechanizmai, įrankiai ir priemonių tinkamumo testai turi: i) užtikrinti jų tinkamumą ir nuoseklumą; ii) sudaryti sąlygas nustatyti geriausią praktiką, taip pat spragas ir perteklines priemones ir iii) padėti kuo labiau padidinti sinergiją ir efektyvumą.

Pagrindiniai veiksmai

1) Parengti išsamų ES rizikos ir grėsmių vertinimą

Siekdamos užtikrinti visiškai integruotą požiūrį, Komisija ir vyriausioji įgaliotinė, padedant ES agentūroms, parengs išsamų (tarpsektorinį, visus pavojus apimančią) ES rizikos ir grėsmių vertinimą. Į jį bus įtrauktos įvairių politikos sričių, įskaitant vidaus ir išorės saugumą, įžvalgos ir jis bus grindžiamas mokslinė analize, ES finansuojamais moksliniais tyrimais ir inovacijomis, tikralaikio ankstyvojo perspėjimo sistemomis, palydovine stebėseną ir geoerdviniais duomenimis, pavyzdžiui, „Copernicus“ ekstremaliųjų situacijų valdymo paslauga, taip pat esamais ES lygmens bei nacionaliniais vertinimais ir verslo įžvalgomis. Atliekant šią užduotį bus supaprastintos pareigos teikti ataskaitas, išvengiant nereikalingos administracinės naštos ir kartu padidinant efektyvumą. Labai svarbus bus Bendro žvalgybinės informacijos analizės centro (SIAC) vaidmuo – jis bus vienas bendras valstybių narių žvalgybos informacijos centras. SIAC bus sustiprintas iki 2025 m. pabaigos, padidinant asignavimus ir skiriant papildomų išteklių, kaip numatyta vyriausiosios įgaliotinės ir valstybių narių bendrame dokumente.

Prireikus šis vertinimas bus pateiktas Europos Parlamentui ir Tarybai.

2) Sukurti sprendimus priimančias asmenims skirtą krizių rodiklių suvestinę

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė, bendradarbiaudamos su valstybėmis narėmis ir padedant atitinkamoms ES agentūroms, parengs krizių rodiklių suvestinę – joje bus integruotos sektorinės skubaus įspėjimo sistemos ir ja bus gerinamas sprendimus priimančių asmenų veiklos koordinavimas.

Šis išsamus ES rizikos ir grėsmių vertinimas ir krizių rodiklių suvestinė bus panaudoti Komisijos narių kolegijos diskusijose, visų pirma Saugumo kolegijoje, siekiant gilinti supratimą apie Europos saugumą ir strateginę aplinką ir suteikti politinę kryptį Komisijos veiksams, susijusiems su pasirengimu ir atsparumu.

3) Stiprinti Reagavimo į nelaimės koordinavimo centrą (RNKC)

Siekdamas aktyviau valdyti ekstremaliąsias situacijas ir krizes, RNKC bus geriau pasirengęs: i) reguliariai rengti operatyvinius informacinius pranešimus apie tarpsektorinę, visus pavojus apimančią riziką; ii) nustatyti ir analizuoti jos pakopinį poveikį ir iii) rengti scenarijus.

4) Parengti ES mokymų katalogą ir įgytos patirties platformą

Siekdamos užtikrinti koordinuotą ir veiksmingą pasirengimą krizėms ir reagavimą į jas, Komisija ir vyriausioji įgaliotinė parengs metodų ir gairių katalogą, padėsiantį valstybėms

narėms pagerinti mokymą pasirengimo srityje. Jos taip pat parengs išsamų ir įtraukų ES masto mokymo ir įgūdžių ugdymo planą, apimančią saugumą, gynybą ir krizių valdymą, kad specialistai, savanoriai ir sprendimus priimančios asmenys įgytų reikiamų ekspertinių žinių įvairiuose sektoriuose ir valstybėse narėse. ES lygmeniu bus sukurta keitimosi įgyta patirtimi platforma ir į ją bus įtrauktos ankstesnių krizių ir pratybų įžvalgos, padėsiančios reaguoti į būsimas krizes.

5) Sukurti ES Žemės stebėjimo vyriausybinių paslaugą (EOGS)

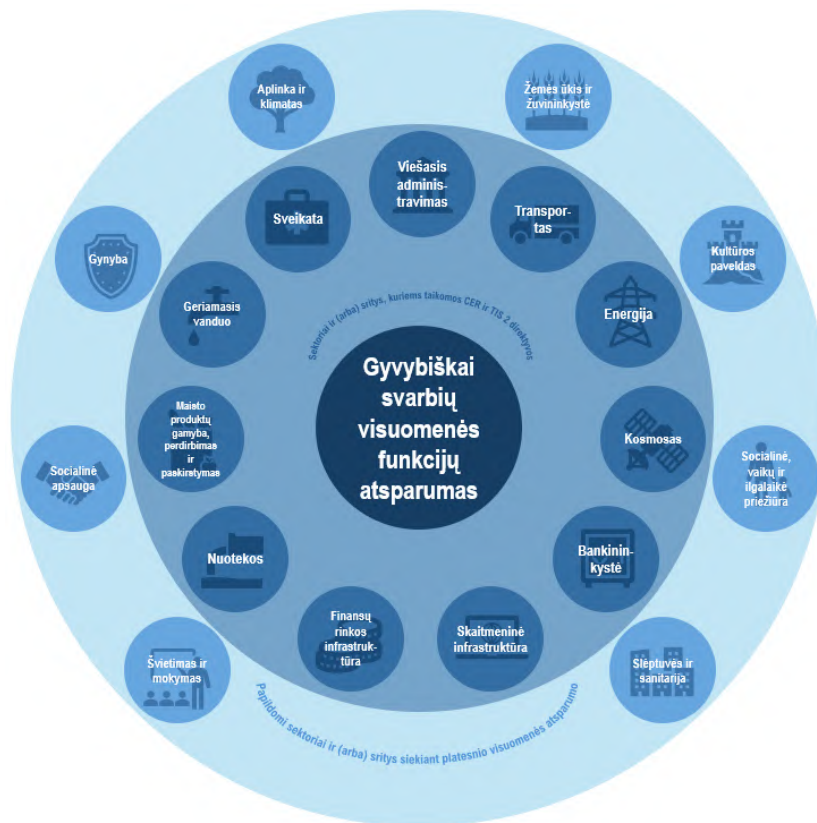
ES sukurs Žemės stebėjimo vyriausybinių paslaugą (EOGS), visų pirma užtikrinsiančią saugą, patikimą, savalaikį, nuolatinį ir tikslinį palydovinį stebėjimą stiprinant esamus ir planuojamus pajėgumus ir remiantis ilgalaikę programą „Copernicus“ naudojimo valdant ekstremaliąsias situacijas ir remiant saugumą patirtimi.

2. GYVYBIŠKAI SVARBIŲ VISUOMENĖS FUNKCIJŲ ATSPARUMAS

Gyvybiškai svarbios visuomenės funkcijos – tai pagrindinės sistemos ir struktūros, kurios suteikia galimybę visuomenei veikti, bet kokiomis aplinkybėmis apsaugant mūsų visuomenę, ekonomiką, kultūrą ir demokratines institucijas. Šios funkcijos visų pirma apima ES gyventojų saugumą, įskaitant apsaugą nuo gaivalinių nelaimių, valdžios tęstinumą ir sprendimų priėmimą, demokratinius procesus, socialinę sanglaudą ir ekonominį stabilumą bei vidaus ir išorės saugumą. Jos sudaro stabilios ir saugios visuomenės pagrindą.

Dabartinė ES teisinė sistema⁶ apima daugumą sričių (žr. toliau pateiktą diagramą), užtikrinančių gyvybiškai svarbias visuomenės funkcijas. Tai, be kita ko, kompleksiniai su krizėmis susiję teisės aktai ir sektorių nenumatytų atvejų planai bei teisės aktai, kuriais didinamas mūsų visuomenės atsparumas, pavyzdžiui, aprūpinimo maistu saugumo, geriamojo vandens, energijos tiekimo, telekomunikacijų ir transporto, atliekų tvarkymo, sveikatos priežiūros sistemų, pastatų standartų, gamtos apsaugos, potvynių valdymo planų, finansinių paslaugų ir kitų sričių teisės aktai.

⁶ Pavyzdžiui, Direktyva dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo ir Direktyva dėl tinklų ir informacinių sistemų saugumo (TIS 2), Elektros energijos reglamentas, Dujų tiekimo saugumo reglamentas, bankų sąjunga, Skaitmeninės veiklos atsparumo aktas (SVAA), Transeuropinis transporto tinklas (TEN-T), Europos sveikatos sąjunga, Vidaus rinkos veikimo užtikrinimo ekstremaliomis sąlygomis ir atsparumo didinimo aktas (IMERA).

Siekiant išlaikyti gyvybiškai svarbias visuomenės funkcijas bet kokiomis aplinkybėmis, turi būti sukurta tinkama sistema. *Pirma*, ES turi turėti tinkamas priemones demokratiniam valdymui ir sprendimų priėmimo procesams apsaugoti, užtikrinant veiksmingą rizikos mažinimą ir reagavimą į krizes Europos lygmeniu. *Antra*, bendrosios rinkos vientisumas, kurį padeda užtikrinti laisvas žmonių, prekių, kapitalo ir paslaugų judėjimas bei patikima socialinė, ekonominė ir fiskalinė politika, yra labai svarbus ekonominiam ir finansiniam stabilumui ir atsparumui. *Trečia*, ES turi saugoti aplinką, skatinti gamtos procesais pagrįstus sprendimus ir tvarų gamtos išteklių valdymą. *Ketvirta*, siekdama stiprinti strateginį savarankiškumą ir mažinti pažeidžiamumą, ES turi didinti žiedžiškumą, ilgalaikį tiekimo grandinės saugumą ir atsparumą išorės prievartai, užtikrindama prieigą prie žaliavų, būtiniausių prekių ir ypatingos svarbos reikmenų, ir optimizuoti kosmoso įrenginių ir paslaugų naudojimą, kartu investuodama į mokslinius tyrimus ir inovacijas, kad būtų išlaikytas pramonės konkurencingumas ir būtų toliau pirmaujama technologijų srityje.

Pagrindiniai veiksmai

6) Integruoti pritaikytojo pasirengimo aspektą į ES politikos sritis ir veiksmus

Pasirengimo ir saugumo klausimai bus integruoti ir įtraukti į ES teisės aktus, politiką ir programas. Nauja politika, teisės aktai ir programos bus rengiami arba peržiūrimi atsižvelgiant į pasirengimo ir saugumo perspektyvą, nuosekliai nustatant galimą tinkamiausios politikos galimybės poveikį pasirengimui ir saugumui. Ši veikla bus remiama reguliariais Komisijoje dirbančių politikos formuotojų mokymais.

Patikima ekonominė ir socialinė politika, koordinuojama pagal Europos semestrą, yra labai svarbi atsparumui ir pasirengimui. Kai aktualu, Semestro proceso metu bus vertinama pažanga įgyvendinant struktūrines reformas, kurios taip pat svarbios pasirengimui. Ekonominė ir socialinė politika, kuri yra labai svarbi siekiant užtikrinti pasirengimą, gali būti įtraukiama į

konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, taip skatinant valstybes nares imtis šių reformų ir jas įgyvendinti.

Sumažinus susijusią administracinę naštą ir supaprastinus procedūras bus sudarytos palankesnės sąlygos imtis lankstesnių ir veiksmingesnių pasirengimo veiksmų. Komisija, konsultuodamasi su visais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, nustatys būtinus supaprastinimo veiksmus.

Komisija įvertins ES pasirengimo įstatymo, kuriuo būtų stiprinamas gyvybiškai svarbių visuomenės funkcijų atsparumas nustatant bendrus standartus ir išmatuojamus ilgalaikius tikslus, poreikį ir įgyvendinamumą.

7) Priimti minimaliuosius pasirengimo reikalavimus

Neatidėliotinas prioritetas – skubiai ir visapusiškai į nacionalinę teisę perkelti ir įgyvendinti Sąjungos teisinę sistemą, visų pirma Direktyvą dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo (CER) ir TIS 2 direktyvą, kaip tai bus paaiškinta ir būsimoje vidaus saugumo strategijoje. Remdamasi šių direktyvų įgyvendinimu, Komisija įvertins, ar gali prireikti papildomų priemonių.

Tuo pat metu Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad nustatytų kitus sektorius ir paslaugas, kuriems netaikomi dabartiniai teisės aktai ir dėl kurių gali prireikti imtis veiksmų. Remdamasi šiuo vertinimu, Komisija pateiks rekomendacijas dėl minimaliųjų pasirengimo reikalavimų, įskaitant stebėsenos mechanizmą. Šie reikalavimai bus suderinti su atsparumo nelaimėms didinimo tikslais ir jais bus papildomi Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) pagrindiniai atsparumo reikalavimai⁷.

ES institucijos imsis veiksmų, kad pagerintų savo vidaus pasirengimą, visų pirma gerindamos saugius ES institucijų ir valstybių narių ryšius.

8) Peržiūrėti Sąjungos civilinės saugos mechanizmą

Komisija peržiūrės SCSM teisės aktų sistemą, kad dar labiau padidintų veiksmingumą ir efektyvumą didelio poveikio ekstremaliųjų situacijų ir krizių atvejais, kai reikia ryžtingai reaguoti ir koordinuoti veiksmus Europos lygmeniu.

9) Pasiūlyti ES atsargų kaupimo strategiją

Komisija pasiūlys ES masto atsargų kaupimo strategiją, joje bus integruotos visos esamos sektorių atsargų kaupimo pastangos. Šia strategija visoje ES bus sudarytos geresnės galimybės naudotis ypatingos svarbos ištekliais, tokiais kaip reagavimo į ekstremalias situacijas ir nelaimės priemonės, medicininės atsako priemonės, ypatingos svarbos žaliavos, energetikos įranga, pastogė ir galimai žemės ūkio ir maisto produktai bei vanduo. Pagal šią strategiją ketinama centralizuotus ES lygmens rezervus derinti su valstybių narių įnašais pagal viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės susitarimus, kad būtų užtikrintas našumas, išplečiamumas ir ekonominis efektyvumas.

Komisija taip pat pateiks strategiją, kuria siekiama remti medicininės atsako į grėsmes visuomenės sveikatai priemones ir taip stiprinti ES sveikatos saugumą, didinti ES konkurencingumą ir apsaugoti visuomenę nuo tarpvalstybinių grėsmių sveikatai, įskaitant chemines, biologines, radiologines ir branduolines (ChBRB) grėsmes. Tai būtų papildyta priemonėmis, susijusiomis su atsargomis nenumatytiems atvejams, pagal neseniai pasiūlytą Ypatingos svarbos vaistų aktą.

⁷ [NATO. Teminė sritis: atsparumas, civilinis pasirengimas ir 3 straipsnis.](#)

10) Pasiūlyti Prisitaikymo prie klimato kaitos planą

Komisija pateiks Europos prisitaikymo prie klimato kaitos planą, kad padėtų valstybėms narėms pasirengti su klimatu susijusiai rizikai ir stiprinti Sąjungos atsparumą. Remiantis Europos klimato rizikos vertinimu, šiuo planu pritaikytojo pasirengimo aspektas bus įtvirtintas visose atitinkamose ES sektorių politikos srityse ir investicijose ir bus sustiprintas aktyvus su klimatu, aplinka ir vandeniu susijusios rizikos valdymas visoje ES. Jis padės gyventojams, įmonėms ir politikos formuotojams, taikant bendrus klimato atskaitos scenarijus.

11) Užtikrinti vandens ir kitų ypatingos svarbos gamtos išteklių tiekimą

Vanduo, dirvožemis ir kiti gamtos ištekliai yra labai svarbūs ne tik maisto tiekimui, bet ir tinkamam mūsų ekonomikos veikimui. Europos Centrinio Banko duomenimis, beveik 75 proc. bankų paskolų įmonėms euro zonoje suteikiama įmonėms, kurios yra labai priklausomos nuo bent vienos ekosisteminės paslaugos, ypač nuo vandens. Komisija pasiūlys Europos hidrologinio atsparumo strategiją, joje bus nustatytas siekis užtikrinti aprūpinimo vandeniu saugumą ir atsparumą užtikrinant švaraus vandens prieinamumą ir geriau apsaugant ES nuo su vandeniu susijusios rizikos. Ji taip pat skatins gamtos procesais pagrįstus sprendimus, kuriais siekiama didinti pasirengimą ir atsparumą, be kita ko, gaivalinėms nelaimėms. Įgyvendindama ES bioekonomikos strategiją ir žiedinės ekonomikos aktą, Komisija imsis veiksmų, kad mūsų vertės grandinėse būtų daugiau žiedinių ir biologinių medžiagų, siekiant padidinti mūsų nepriklausomybę nuo ypatingos svarbos žaliavų importo.

3. GYVENTOJŲ PASIRENGIMAS

Pasirengimas yra kolektyvinė atsakomybė. Svarbų vaidmenį atlieka visi: valdžios institucijos, žiniasklaida, švietimo, mokymo ir kultūros įstaigos, jaunimo ir pilietinės visuomenės organizacijos, socialiniai partneriai, įmonės, vietos tinklai ir bendruomenės bei piliečiai nuo pat ankstyvo amžiaus. Iš naujausių „Eurobarometro“ apklausų⁸ matyti, kad 2024 m. beveik pusė europiečių (49 proc.) nesijautė gerai informuoti apie nelaimių riziką, kuri jiems galėjo turėti įtakos, o 65 proc. jų reikia daugiau informacijos, kad galėtų pasirengti nelaimėms ar ekstremaliosioms situacijoms.

Informuotumas apie riziką ir grėsmes yra labai svarbus siekiant užtikrinti, kad ES piliečiai ir bendruomenės taptų aktyviais pasirengimo krizėms ir reagavimo į jas dalyviais. Nelygybė yra pasirengimo rizikos veiksnys. Moterys ir pažeidžiamoje padėtyje esančios grupės, pavyzdžiui, vaikai, vyresnio amžiaus žmonės, asmenys su negalia ir diskriminaciją, skurdą ir (arba) socialinę atskirtį patiriantys asmenys, susiduria su neproporcingai dideliu krizių poveikiu, o tai dažnai dar labiau sustiprina jau anksčiau egzistavusias nepalankias sąlygas ir nelygybę. Todėl lygybės aspektai turi būti integruoti į visas pasirengimo sritis, laikantis lygybės sąjungos sistemos ir visų pirma Moterų teisių veiksmų gairių. Dezinformacija bei užsienio vykdomas manipuliavimas informacija ir kišimasis (FIMI) yra ypač žalingi, nes kenkia visuomenės pasitikėjimui ir gali padidinti krizių poveikį. Be to, dėl prieinamos informacijos trūkumo mažėja visuomenės pasirengimas.

Reikia esminių pokyčių, kad būtų sukurtas požiūris, skatinantis pasirengimo ir atsparumo kultūrą.

Skatinti įtraukaus pasirengimo ir visuomenės atsparumo iš kartos į kartą kultūrą

⁸ *Perceptions of EU crisis management* (liet. „Požiūris į ES krizių valdymą“). 2024 m. birželio mėn.

Pasirengimas turi pasiekti visas visuomenės grupes. Reikėtų remti bendruomenės kūrimą ir savanorišką veiklą. Socialinės paslaugos ir tinkama socialinė apsauga turėtų užtikrinti, kad pasirengimo srityje nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. Remdamosi geriausia praktika, be kita ko, susijusia su Sąjungos civilinės saugos mechanizmu, Komisija ir valstybės narės turėtų skatinti savarankiškumą, psichologinį atsparumą ir užtikrinti didesnę asmeninį, kartų ir namų ūkių pasirengimą.

Komisija sieks sukurti Europos civilinės gynybos mechanizmą⁹, kuriame būtų atsižvelgiama į visus krizių ir nelaimių valdymo aspektus, kad būtų remiamas tolesnis visuomenės informuotumo didinimas ir investuojama į piliečių švietimą rizikos klausimais.

Suteikti daugiau galimybių piliečiams tapti atsparesniems

Piliečiams ir bendruomenėms visoje ES turi būti suteikta galimybė gauti kokybišką ir patikimą informaciją, turėti reikiamų įgūdžių ją vertinti, aktyviai dalyvauti siekiant užkirsti kelią krizėms ir būti pakankamai pasirengusiems į jas reaguoti. Mokykloms, mokytojams, su jaunimu dirbantiems asmenims ir instruktoriams tenka svarbus vaidmuo ugdant skaitmeninį raštingumą ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis bei kritinį mąstymą, skatinant pilietinį aktyvumą ir mokant demokratinio pilietiškumo, kaip pabrėžiama įgūdžių sąjungoje. Socialiniai partneriai gali reikšmingai prisidėti prie šių pasirengimo pastangų, be kita ko, informuodami ir mokydami darbuotojus. Siekiant sistemingiau kovoti su užsienio vykdomu manipuliavimu informacija ir dezinformacija, reikėtų visapusiškai pasinaudoti ES FIMI priemonių rinkiniu, Skaitmeninių paslaugų aktu ir būsimomis Europos demokratijos skydo iniciatyvomis.

Gerinti visuomenės perspėjimą ir komunikaciją kilus krizei

Reikia tobulinti ES masto visuomenės perspėjimą, taip pat prieinamas ir įtraukias komunikacijos kilus krizei sistemas tiek prieš krizes (informavimas apie riziką), tiek krizių metu (informavimas kilus krizei), kad informacija pasiektų visus žmones bet kokiomis aplinkybėmis, nepriklausomai nuo jų amžiaus, kalbos, negalios, teisinio statuso ir kt. Pastarojo meto krizių patirtis rodo, kad dėmesį reikia skirti ypač pažeidžiamoms gyventojų grupėms, diskriminaciją, skurdą ir socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, asmenims iš kitų šalių (nuo keliautojų iki sezoninių darbuotojų ir migrantų) ir kad reikia užkirsti kelią dezinformacijai. ES skaitmeninės tapatybės deklare¹⁰ galėtų būti sukurta viešojo perspėjimo funkcija, skirta pranešimams apie ekstremaliąsias situacijas. Taip vyriausybės galėtų paprastai ir autentiškai palaikyti tiesioginius ryšius su piliečiais, skelbti perspėjimus ir įspėjimus.

Suteikti pagrindinių įgūdžių ir užtikrinti darbo jėgos judumą krizių metu

Veiksminga švietimo ir mokymo politika, apimanti ypatingos svarbos funkcijas, kaip pabrėžta įgūdžių sąjungoje, yra labai svarbi siekiant užtikrinti, kad darbuotojai turėtų tinkamas kompetencijas ir kad ekstremaliųjų situacijų metu juos būtų galima sutelkti visoje ES.

Komisija dirbs su valstybėmis narėmis ir bendradarbiaus su socialiniais partneriais, kad: i) užtikrintų kvalifikuotų darbuotojų prieinamumą ir judumą ekstremaliųjų situacijų metu, parengiant greito darbuotojų ir savanorių dislokavimo visoje ES sistemas, ir ii) padidintų

⁹ Civilinės gynybos mechanizmo sąvoka nedaro poveikio terminijai, kurią valstybės narės vartoja apibūdindamos priemones ar mechanizmus, kurių turinys panašus į tai, kas šioje strategijoje vadinama civilinės gynybos mechanizmu.

¹⁰ ES skaitmeninės tapatybės deklare bus saugi, patikima ir privati skaitmeninės atpažinties priemonė visiems Europos gyventojams. Kiekviena valstybė narė visiems piliečiams, gyventojams ir įmonėms suteiks bent po vieną deklare, kad jie galėtų įrodyti, kas jie yra, saugiai saugoti svarbius skaitmeninius dokumentus, jais dalytis ir juos pasirašyti. Nuo 2026 m. pabaigos ES skaitmeninėmis deklėmis bus galima naudotis mobiliųjų telefonų programėlėse ir kituose įrenginiuose.

karjeros galimybių civilinės saugos, skubiosios pagalbos paslaugų, įskaitant sveikatos priežiūrą, ir saugumo srityse patrauklumą.

Pagrindiniai veiksmai

12) Tobulinti ankstyvojo perspėjimo sistemas

Įgyvendindama iniciatyvą „PreparEU“, Komisija kartu su valstybėmis narėmis parengs gaires, padėsiančias joms teikti informaciją apie įvairius pavojus ir situacijas prieš krizes ir per jas. „Copernicus“ ekstremaliųjų situacijų valdymo paslauga ir būsima GALILEO įspėjimo apie ekstremaliąsias situacijas palydovų paslauga (EWSS) suteiks nacionalinėms civilinės saugos institucijoms galimybę laiku gauti palydovinę išankstinio perspėjimo informaciją ir tiesiogiai skleisti įspėjimo pranešimus gyventojams.

13) Didinti informuotumą apie riziką ir grėsmes

Komisija pasiūlys minėti kasmetinę ES pasirengimo dieną, kad būtų pripažintos nacionalinių, regioninių ir vietos institucijų ir bendruomenių pastangos gerinti pasirengimą ir didinti informuotumą apie gyventojų pasirengimo poreikius. Tai bus papildyta kitais komunikacijos veiksmais, pavyzdžiui, gairėmis, kaip informuoti apie įvairią riziką ir situacijas, atsižvelgiant ir į pažeidžiamų gyventojų poreikius, ir šie veiksmai bus parengti kartu su valstybėmis narėmis. Taip pat bus naudingos tokios informuotumo didinimo programos kaip piliečių forumai, portalas „EUvsDisinfo“, internetinės kampanijos ir strateginės komunikacijos bei kovos su manipuliavimu informacija priemonių rinkiniai.

14) Parengti gaires, kaip užtikrinti, kad gyventojai visoje ES apsirūpintų atsargomis ne mažiau kaip 72 valandoms

Kilus ekstremaliems sutrikimams, pradinis laikotarpis yra pats svarbiausias. Komisija pasiūlys valstybėms narėms skirtas gaires, kaip užtikrinti, kad gyventojai apsirūpintų atsargomis ne mažiau kaip 72 valandoms. Pagal iniciatyvą „PreparEU“ šiose gairėse bus aptariamas būtiniausių atsargų laikymas, krizių planavimas, slėptuvių prieinamumas, priemonės, skirtos užtikrinti galimybei naudotis ypatingos svarbos žemės plotu ir erdve, ir kitos priemonės, skirtos apsaugoti žmonėms, gyvūnams ir turtui krizės metu, be to, bus vykdomos tikslinės kampanijos ir veikla. Naujoje ES internetinėje platformoje piliečiams ir keliautojams bus teikiama pritaikyta ir prieinama informacija apie riziką, su kuria jie gali susidurti, ir praktiniai šios rizikos mažinimo veiksmai.

15) Įtraukti pasirengimą į mokyklinio ugdymo programas ir švietimo darbuotojų mokymus

Atsižvelgdama į įgūdžių sąjungą, Komisija parengs mokymo programų rengimo, pradedant ikimokykliniu ugdymu, gaires, kad būtų remiamas pagrindinių pasirengimo įgūdžių, įskaitant gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, įgijimas, nes tai yra aktyvaus ir informacija pagrįsto pilietiškumo ir kovos su dezinformacija bei manipuliavimu informacija pagrindas. Mokytojai galės naudotis ištekliais ir profesinio tobulėjimo galimybėmis Europos mokyklinio ugdymo platformoje.

16) Skatinti pasirengimą jaunimo programose

Siekiant skatinti pasirengimą, atsparumą, dalyvavimą demokratiname gyvenime ir pilietinį aktyvumą, ES jaunimo programose, pavyzdžiui, Europos solidarumo korpuso programoje ir programoje „Erasmus+“, bus nustatytas naujas pasirengimo prioritetas. Tai bus grindžiama principu „iš apačios į viršų“, skatinant organizacijas ir institucijas (universitetus, mokyklas, profesinio rengimo ir mokymo organizacijas, suaugusiųjų švietimo centrus, jaunimo ir sporto organizacijas ir kt.) teikti paraiškas dėl finansavimo.

17) Pritraukti specialistų siekiant sustiprinti ES pasirengimą

Geriausių mokslinių tyrimų srities specialistų pritraukimas į Europą yra ne tik galimybė, bet ir būtinybė siekiant užtikrinti ilgalaikį ES atsparumą ir pasirengimą. Atsižvelgdama į tai, ES skubiai išnagrinės konkrečias priemones tyrėjams pritraukti.

ES specialistų rezervas padės lengviau įdarbinti darbo ieškančius asmenis iš ES nepriklausančių šalių, o tai galėtų palengvinti kvalifikuotų darbuotojų, dirbančių ypatingos svarbos su pasirengimu susijusiuose sektoriuose, kuriuose trūksta darbo jėgos, įsidarbinimą ES. Taip pat būtų galima pasinaudoti talentų partnerystės susitarimais, siekiant orientotis į kvalifikuotus darbuotojus, dirbančius ypatingos svarbos su pasirengimu susijusiuose sektoriuose, taip pat investuojant į susijusius įgūdžius šalyse partnerėse.

4. VIEŠOJO IR PRIVAČIOJO SEKTORIŲ BENDRADARBIAVIMAS

Viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimas yra labai svarbus ES pasirengimo ramstis, užtikrinantis, kad visų sektorių išteklių, ekspertinės žinios ir inovacijos būtų naudojami veiksmingai ir efektyviai. Ūkininkavimui ir žuvininkystei, pramonei ir verslui tenka reikšmingas vaidmuo išsaugant gyvybiškai svarbias visuomenės funkcijas ir esmines paslaugas. Be to, privačiajam sektoriui vis dažniau kyla su klimatu ir aplinka susijusi rizika, jis vis dažniau patiria didėjančias su tuo susijusias išlaidas (tai yra, pvz., draudimo išlaidos, turto praradimas ir ekonominė žala dėl ekstremalių meteorologinių reiškinių) ir susiduria su grėsmėmis saugumui, pavyzdžiui, tiekimo grandinių sutrikdymu ir kibernetiniais išpuoliais. Skatindama viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą, ES gali geriau numatyti riziką, užtikrinti būtiniausių reikmenų tiekimą ir apsaugoti savo strateginį savarankiškumą.

Stiprinti struktūrinį viešojo ir privačiojo sektorių dalyvavimą pasirengimo srityje

ES, valdžios institucijos ir pramonė turėtų stiprinti mechanizmus, susijusius su: i) tiksliniu abipusiu dalijimusi informacija; ii) dalyvavimu vykdant strateginio prognozavimo ar išankstinio numatymo iniciatyvas; iii) bendru mokymu; iv) koordinuotu reagavimu į krizes. Remdamasi esamais susitarimais, ES turėtų stiprinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę, kad užtikrintų ypatingos svarbos prekių ir paslaugų tiekimo saugumą pasitelkiant strategines atsargas, bendrus viešuosius pirkimus, preliminarįsias sutartis, šaltinių įvairinimą bei žiedinius sprendimus ir mažinant riziką, kylančią dėl pasaulinės rinkos sutrikimų ir sukrėtimų. Be to, reikia kurti viešuosius ir privačiuosius sprendimus, kaip įveikti didėjančią iššūkį, susijusį su draudimu nuo stichinių nelaimių ES. Numatoma, kad dėl didėjančios klimato kaitos keliamos rizikos draudimo apsaugos atotrūkis toliau didės. Komisija išnagrinės galimus sprendimus, kaip sumažinti tokį draudimo apsaugos atotrūkį, prireikus atsižvelgdama į Europos Centrinio Banko ir Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos pasiūlymus.

Esamose ES investicijų ir gebėjimų stiprinimo programose į paramą įmonėms ir valstybėms narėms turėtų būti įtraukti pasirengimo aspektai, papildant politikos priemones, kuriomis siekiama, kad pritaikytasis pasirengimas būtų integruotas į ekonominius sprendimus.

Atsižvelgdama į įgūdžių sąjungą, ES turi skatinti viešųjų ir privačiųjų organizacijų bendradarbiavimą strateginiuose sektoriuose, pavyzdžiui, kibernetinio saugumo sektoriuje, užtikrindama, kad būtų suderinti darbo jėgos poreikiai ir švietimo pasiūla.

Pagrindiniai veiksmai

18) Įsteigti viešojo ir privačiojo sektorių pasirengimo darbo grupę

Komisija sukurs Pasirengimo darbo grupę, remdamasi Pramonės forumu, Europos įmonių tinklu, Europos klasterių tinklu ir kitomis esamomis struktūromis¹¹. Joje bus suburti pagrindiniai valdžios institucijų, pramonės, verslo, finansinių paslaugų, mokslo bendruomenės, socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės suinteresuotieji subjektai. Darbo grupės tikslas – i) bendradarbiauti stiprinant gyvybiškai svarbių funkcijų ir esminių paslaugų tęstinumo valdymą; ii) keistis informacija apie tiekimo grandinės pažeidžiamumą ir sutrikimus; iii) teikti gaires, sistemas ir paskatas, siekiant padėti privatiems subjektams užtikrinti atitiktį minimaliesiems pasirengimo reikalavimams; iv) koordinuoti poveikio švelninimo veiksmus ypatingos svarbos sektoriuose, teikiančiuose esmines paslaugas, kuriomis užtikrinamas gyvybiškai svarbių visuomenės funkcijų vykdymas; v) remti komunikacijos kilus krizei pastangas.

19) Parengti viešojo ir privačiojo sektorių ekstremaliųjų situacijų protokolus

Komisija kartu su valstybėmis narėmis peržiūrės atitinkamas teises ir veiklos sistemas, kad būtų užtikrintas tikslinis teisinis ir finansinis lankstumas ekstremaliųjų situacijų metu, o prireikus peržiūrės ir viešųjų pirkimų taisykles. Be kita ko, bus numatytos pagrįstos ir ribotos trukmės išimties, kad būtų užtikrintas greitas ypatingos svarbos medžiagų, prekių ir paslaugų prieinamumas ir apsaugotos ypatingos svarbos gamybos linijos. Pasitelkdamos ekstremaliųjų situacijų protokolus bei viešojo ir privačiojo sektorių pasirengimo darbo grupę, Komisija ir valstybės narės parengs koordinuotą ypatingos svarbos privačiojo sektoriaus subjektų dalyvavimo pasirengimo srityje sistemą.

20) Peržiūrėti viešųjų pirkimų sistemą

Komisija pateiks pasiūlymą peržiūrėti viešųjų pirkimų sistemą remiantis dabartine sistema ir per ankstesnes krizes įgyta patirtimi, įskaitant COVID-19 pandemijos patirtį. Peržiūra bus siekiama stiprinti pasirengimą, visų pirma stiprinant tiekimo saugumą pagrindinėse vertės grandinėse, ypač krizių metu. Jau dabar yra numatytos konkrečios nuostatos dėl ekstremaliųjų situacijų, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos gali sutrumpinti terminus, kad paspartintų procedūras.

21) Įsteigti Europos mokslinių tyrimų saugumo ekspertų centrą

Mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) sektorius yra ypač pažeidžiamas dėl užsienio vykdomo kišimosi, saugumo rizikos ir hibridinių grėsmių. Vadovaudamasi Tarybos rekomendacija dėl mokslinių tyrimų saugumo didinimo¹², Komisija įsteigs Europos mokslinių tyrimų saugumo ekspertų centrą, rinkiantį duomenis ir teikiantį paramą valstybėms narėms ir MTI subjektams.

5. CIVILINIS IR KARINIS BENDRADARBIAVIMAS

Turime pasirengti didelio masto tarpsektoriniams incidentams ir krizėms, įskaitant ginkluotos agresijos galimybę, darantiems poveikį vienai ar daugiau valstybių narių. Daugumoje krizių scenarijų pagrindinė atsakomybė tenka nacionalinėms civilinėms institucijoms. Vis didesniame skaičiuje scenarijų (pvz., ekstremaliųjų sveikatos situacijų, ekstremalių meteorologinių reiškinių, hibridinių ir kibernetinių išpuolių) civilinėms institucijoms reikia

¹¹ Europos klasterių tinklas – tai pramonės klasterių bendradarbiavimas visoje ES, kuriuo skatinamos inovacijos, konkurencingumas ir atsparumas, suburiant įmones, mokslinių tyrimų institucijas ir valdžios institucijas. Juo remiamas tarpsektorinis bendradarbiavimas, sudaromos palankesnės sąlygos keistis žiniomis ir didinamas tiekimo grandinės saugumas, visų pirma strateginiuose pramonės sektoriuose.

¹² Tarybos rekomendacija dėl mokslinių tyrimų saugumo didinimo: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=OJ:C_202403510.

karinės paramos. Vykstant ginkluotai agresijai, ginkluotosioms pajėgoms prireiktų civilinės paramos, kad būtų užtikrintas nepertraukiamas valstybės ir visuomenės funkcionavimas. Todėl turime gerinti civilinių ir karinių subjektų sąveiką, nekvestionuodami jų atitinkamos kompetencijos ir visapusiškai bendradarbiaudami su valstybėmis narėmis. Be to, didelio masto pratybos dažnai yra fragmentiškos ir jų galimybės yra nepakankamai išnaudojamos, taip pat jose ne visada dalyvauja visi susiję civiliniai ir kariniai suinteresuotieji subjektai.

Plėtoti strateginio ir ilgalaikio atgrasymo priemones

Kad užkirstų kelią saugumo incidentams ir krizėms, atgrasytų nuo jų ir į juos reaguotų, taip pat atgrasytų piktavalius subjektus, ES turi naudotis visomis savo priemonėmis, įskaitant: i) kibernetinę diplomatiją; ii) FIMI priemonių rinkinį; iii) hibridinių priemonių rinkinį; iv) reagavimo į kosmoso grėsmės mechanizmo struktūrą; v) civilinėms ir karinėms bendruomenėms prieinamus gynybos pajėgumus, įskaitant, kai tinkama, aktyvias gynybos priemones pagal tarptautinę teisę.

Vyriausioji įgaliotinė ir Komisija parengs strategijas, kuriomis siekiama užkirsti kelią konkreitiems priešiškiems subjektams, veikiantiems prieš ES vykdant hibridinę, kibernetinę ir FIMI veiklą, juos atgrasyti ir į juos reaguoti. Siekiant padidinti poveikį ir atgrasyti priešiškus subjektus, būtinas glaudus koordinavimas su NATO¹³ ir kitais bendraminčiais partneriais.

Užtikrinti glaudesnę civilinę ir karinę sąveiką

ES toliau įgyvendins savitarpio pagalbos (ES sutarties 42 straipsnio 7 dalis) ir solidarumo (SESV 222 straipsnis) nuostatas ir stiprins ES ir NATO bendradarbiavimą, be kita ko, tuo atveju, jei būtų aktyvintas Šiaurės Atlanto sutarties 5 straipsnis. Be to, siekiant veikti kartu laikantis solidarumo principo, kaip numatyta SESV 222 straipsnyje, ES turi turėti galimybę panaudoti visas turimas priemones ir turtą valstybėms narėms remti. Tai galėtų apimti valstybių narių bendrai teikiamus karinius išteklius.

Skatinti pritaikytąjį dvejopą naudojimą

ES turi integruoti dvejopo naudojimo aspektus į visas savo investicijas į infrastruktūrą ir pajėgumų planavimą (kai dvejopas naudojimas reiškia, kad jais gali naudotis tiek karinės, tiek civilinės įstaigos), pavyzdžiui, karinį mobilumą, masinę evakuaciją, saugius ryšius ir junglumą, jūrų saugumą, kibernetinius pajėgumus ir kosmoso įrenginius bei paslaugas. Remdamasi esamomis Komisijos ir Europos gynybos agentūros (EGA) pastangomis, ES turėtų toliau skatinti dvejopo naudojimo infrastruktūrą, ryšių sistemas, transporto išteklius, įrangą, atsargas, medicininės atsako priemones, energijos tiekimą ir technologijas, kuriais tenkinami civiliniai ir kariniai poreikiai.

Pagrindiniai veiksmai

22) Nustatyti išsamią civilinio ir karinio pasirengimo tvarką

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė parengs civilinio ir karinio pasirengimo tvarką, kurioje paaiškinami ES institucijų, organų, įstaigų ir agentūrų, taip pat valstybių narių vaidmenys, atsakomybės sritys ir prioritetai rengiantis incidentams ir krizėms ir į juos reaguojant. Tai bus papildyta standartinėmis veiklos procedūromis, kad būtų sustiprintas ES subjektų ir valstybių narių veiklos koordinavimas. Ji bus grindžiama projektais pagal nuolatinį struktūrizuotą bendradarbiavimą (PESCO), Baltąją knygą dėl Europos gynybos ateities 2030 m. ir esama atsparumo ir reagavimo pajėgumų spragų analize pagal SCSM ir Pagrindinio tikslo karinėje

¹³ Visapusiškai laikantis sutartų pagrindinių skaidrumo, abipusiškumo ir įtraukimo principų, taip pat abiejų organizacijų sprendimų priėmimo autonomiškumo ir procedūrų.

srityje katalogą. Prie šios tvarkos taip pat bus prisidedama Komisijos darbu kuriant Europos civilinės gynybos mechanizmą.

ES toliau stiprins operatyvinį bendradarbiavimą su NATO darbuotojų lygmeniu bet kokiomis krizių aplinkybėmis – nuo hibridinių kampanijų iki ginkluotos agresijos.

23) Parengti dvejopo civilinio ir karinio naudojimo planavimo ir investicijų standartus

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė, bendradarbiaudamos su valstybėmis narėmis, nustatys dvejopo naudojimo infrastruktūrą ir turtą visose valstybėse narėse, siekdamos užtikrinti, kad investicijomis būtų remiamas civilinis atsparumas, visuomenės saugumas ir kariniai poreikiai, užtikrinant savitarpio papildomumą ir laikantis karinių reikalavimų. Be to, Komisija nustatys dvejopo naudojimo veiksmų, kurių projektavimo ir planavimo etapuose atsižvelgiama ir į civilinius, ir į karinius reikalavimus, standartus. Komisija ir vyriausioji įgaliotinė sudarys palankesnes sąlygas tam, kad valstybės narės, kurdamos ar modernizuodamos transeuropinio transporto tinklo infrastruktūrą, apsvarstytų, ar reikia, svarbu ir įmanoma viršyti civilinio transporto standartus, kad infrastruktūra būtų pritaikyta prie karių ir medžiagas vežančio karinio transporto svorio, dydžio ar masto pagal NATO karinius reikalavimus. Dėmesys bus skiriamas konkretiems tarptautinės teisės, įskaitant tarptautinę humanitarinę teisę, reikalavimams ir pasekmėms.

ES sieks parengti ir skatinti infrastruktūros, turto ir gaminių, turinčių dvejopo naudojimo potencialą, projektavimo techninius standartus, kai taikytina, atsižvelgdama į esamus NATO standartus.

24) Reguliariai rengti ES pratybas siekiant skatinti visapusišką pasirengimą

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė reguliariai rengs ES masto visapusiškas ir įvairius sektorius apimančias pasirengimo pratybas. Šių pratybų tikslas – išbandyti sprendimų priėmimą, koordinavimą ir operatyvinį atsaką ES viduje ir įvairiuose sektoriuose, įskaitant ES sutarties 42 straipsnio 7 dalies ir SESV 222 straipsnio taikymo sritį. Per šias pratybas valstybės narės taip pat bus suteikta galimybė įtraukti savo nacionalines pratybas, taip skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir derinant pastangas. Komisijoje ir Taryboje bus organizuojami konkretūs scenarijais grindžiami mainai, kad būtų išbandytos ir patobulintos sprendimų priėmimo procedūros kilus sudėtingoms ir didelėms krizėms ir būtų nustatytos struktūrinės silpnosios pusės. Prireikus pratybose dalyvaus privatusis sektorius ir ES tarptautiniai partneriai.

6. REAGAVIMAS Į KRIZES

Veiksmingas reagavimo į krizes koordinavimas yra gyvybiškai svarbus ekstremaliųjų situacijų metu. Per pastarąjį dešimtmetį buvo kuriama vis daugiau ES struktūrų ir priemonių, skirtų padėti valstybėms narėms prieš krizę, jos metu ir po jos.

Komisijoje RNKC jau atlieka svarbų vaidmenį per krizes, gaivalines ir žmogaus sukeltas nelaimes. Tokiais atvejais jis remia tiek ES institucijas, tiek ES valstybes nares. RNKC užtikrina SCSM operatyvinius pajėgumus visą parą kasdien tiek pasirengimo, tiek reagavimo srityse ir padeda valstybėms narėms ir ES, kai aktyvinami integruoto politinio atsako į krizes (IPCR) mechanizmai arba pradedama taikyti solidarumo nuostata.

Europos išorės veiksmų tarnyboje (EIVT) įvairiais mechanizmais užtikrinamas koordinuotas ir savalaikis ES atsakas į išorės krizes ir ekstremaliąsias situacijas, darančias poveikį ES saugumo interesams. Vienas iš šių mechanizmų – Reagavimo į krizes centras (RKC), kuris rūpinasi ES darbuotojų saugumu, delegacijų veiklos tęstinumu krizės metu ir teikia paramą

valstybėms narėms kilus konsulinei krizei. Jis užtikrina nuoseklumą ir koordinavimą renkant informaciją, reikalingą informuotumui apie padėtį krizės metu didinti, sutelkdamas visas atitinkamas vyriausiajai įgaliotinei pavaldžias tarnybas.

Taryboje IPCR priemonėmis remiamas koordinuotas sprendimų priėmimas kilus didelėms ir sudėtingoms krizėms. Jomis sudaromos palankesnės sąlygos valstybėms narėms ir ES institucijoms bendrai dalytis informacija apie padėtį, o pastaraisiais metais jos pasižymėjo lankstumu ir išplečiamumu.

Dauguma šių mechanizmų tebėra susiję su viena politikos sritimi, nors krizės tampa vis labiau susijusios tarpusavyje. Todėl reikia užtikrinti geresnį esamų mechanizmų ir priemonių koordinavimą.

Gerinti centrinį ir tarpsektorinį reagavimo į krizes koordinavimą ir pajėgumus

ES turi stiprinti savo krizių koordinavimą, remdamasi esamomis struktūromis. Koordinavimo mechanizmai, pavyzdžiui, IPCR, Komisijos vidaus krizių koordinavimo mechanizmas ARGUS, jos RNKC ir EIVT RKC, turi būti patobulinti, kad galėtų įveikti būsimus iššūkius. Optimizavus IPCR priemones, pagerėtų ES ir jos valstybių narių gebėjimas įgyvendinti solidarumo nuostatą (SESV 222 straipsnis), taip pat būtų supaprastintas jos aktyvavimas.

ES turi toliau stiprinti savo reagavimo pajėgumus ir strateginius krizių rezervus, įskaitant atsargas ir dislokuojamą turtą, kad būtų galima spręsti kritinio stygiaus problemas ir užtikrinti greitą reagavimą, taip pat ir į hibridinius išpuolius. Tai apima saugius ryšių kanalus ir Europos ypatingos svarbos ryšių sistemos sukūrimą.

Rengiant Europos civilinės saugos mechanizmą turėtų būti toliau remiamas tarpsektorinių reagavimo pajėgumų stiprinimas. ES išorės veiksmai turi būti veiksmingiau susieti su vidaus reagavimo į krizes pajėgumais.

Pagrindiniai veiksmai

25) Įsteigti ES krizių koordinavimo centrą

Komisija, remdamasi RNKC struktūromis ir ekspertinėmis žiniomis, sukurs ES krizių koordinavimo centrą. RNKC toliau vykdys savo civilinės saugos funkcijas – jos ir toliau bus labai svarbios reaguojant į krizes. Jo tikslas – toliau teikti ir dar labiau didinti paramą valstybėms narėms valdant tarpsektorinius krizių padarinius, remiantis geresniu planavimu ir išsamesne analize bei informuotumu apie padėtį.

RNKC veikiantis ES krizių koordinavimo centras atliks tam tikrą vaidmenį tiek Komisijoje, tiek remiant dialogo partnerius valstybėse narėse, daugiausia dėmesio skiriant krizių padarinių numatymui ir valdymui visuose sektoriuose. Siekiant veiksmingiau susieti išorės veiksmus su vidaus reagavimu į krizes, ES krizių koordinavimo centras glaudžiai koordinuos veiksmus su EIVT, visų pirma su RKC. Nedarant poveikio EIVT vaidmeniui, krizių koordinavimo centras: i) sieks, kad visais lygmenimis krizės ir jų pasekmės įvairiems sektoriams ir visiems gyventojams būtų suprantamos vienodai; ii) palengvins darbą visuose sektoriuose, teikdamas krizių valdymo paramą vadovaujančiosioms tarnyboms, bet neperimdamas sektorių atsakomybės, ir iii) stebės bendrą atsaką į krizes, kartu užtikrindamas nuolatinį grįžtamąjį ryšį Tarybai, be kita ko, pasitelkiant IPCR.

26) Padidinti „rescEU“ – ES lygmens reagavimo pajėgumų rezervą

Remdamasi gaisrų gesinimo iš oro ir kitų „rescEU“ pajėgumų kūrimo sėkme, Komisija užtikrins savo esamų pajėgumų (gaisrų gesinimo iš oro, medicinos, ChBRB, pastogių, transporto, energetikos) išsaugojimą ir galimą didinimą. Ji taip pat užbaigs Europos lauko ligoninės steigimą. Kartu su valstybėmis narėmis Komisija įvertins galimybę išplėsti šiuos

strateginius rezervus įtraukiant kitų rūšių pajėgumus, kurių trūkumai nustatyti, (pvz., ypatingos svarbos infrastruktūros objektų remontas, telekomunikacijos ir kt.).

7. ATSPARUMO PASITELKIANČIŲ IŠORĖS PARTNERYSTĖ.

ES ir valstybių narių saugumas ir atsparumas vis labiau persipina su mūsų partnerių, visų pirma plėtros ir kaimyninių partnerių, kurie susiduria su panašiomis pasaulinėmis krizėmis ir iššūkiais, saugumu ir atsparumu. Jie dažnai tampa hibridinės ir kitos priešiškos veiklos, įskaitant ekonominę piktavališkų užsienio subjektų prievartą siekiant pasinaudoti jų pažeidžiamumu ir priklausomybe, taikiniu. Bendradarbiavimas su mūsų partneriais siekiant numatyti krizes, joms pasirengti, užkirsti joms kelią ir į jas reaguoti yra abipusiškai naudingas, atspindi ES solidarumą ir yra labai svarbus siekiant sumažinti kitur kilusių krizių pakopinio ar šalutinio poveikio ES riziką.

Vis nepastovesnėje geopolitinėje aplinkoje ir siekdamas spręsti tokias pasaulines problemas ir uždavinius kaip klimato kaita ir visuotinė sveikata, ES ir valstybės narės turėtų toliau plėtoti ir stiprinti pritaikytus ir abipusiškai naudingus dvišalius ir daugiašalius partnerystės ryšius, visų pirma stiprindamos bendradarbiavimą ir remdamos ES šalis kandidates ir kaimynines šalis. ES taip pat turėtų dėti daugiau pastangų, kad sustiprintų veiksmingą daugiašališkumą, visų pirma NATO ir Jungtinėse Tautose.

Įtraukti atsparumą ir pasirengimą į ES išorės veiksmus

ES turėtų stiprinti abipusį atsparumą su partneriais, visų pirma siekdama atremti didėjančias hibridines, užsienio vykdomo manipuliavimo informacija ir kišimosi bei kibernetines grėsmes, tokiose srityse kaip: i) ekonominis saugumas, prekyba ir investicijos; ii) visuomenių, teisinės valstybės ir institucijų atsparumas; iii) kultūros paveldas; iv) sveikatos saugumas ir pasirengimas pandemijoms; v) klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas; vi) energetika; vii) transportas ir saugūs tiekimo maršrutai; viii) pagalba vystymuisi ir humanitarinė pagalba¹⁴; ix) nelaimių rizikos mažinimas, pasirengimas nelaimėms ir prevenciniai veiksmai. Siekiant stiprinti atsparumą visame pasaulyje, ES veiksmai turėtų būti suderinti su Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslais (DVT) ir jais turėtų būti remiama Jungtinių Tautų (JT) Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programa.

Pagrindiniai veiksmai

27) Didinti abipusį atsparumą su šalimis kandidatėmis

ES didins abipusį atsparumą su šalimis kandidatėmis, be kita ko, įtraukdama jas į atitinkamas ES pasirengimo iniciatyvas ir krizių valdymo sistemą, vykdydama plėtros politiką ir laikydamosi laipsniškos jų integracijos proceso. ES stiprins bendradarbiavimą su šiomis šalimis pasirengimo, atsparumo ir krizių valdymo, saugumo ir gynybos srityse, visų pirma kovojant su hibridinėmis, FIMI bei kibernetinėmis grėsmėmis.

28) Integruoti pasirengimą ir atsparumą į dvišalius partnerystės susitarimus ir daugiašales institucijas

ES naudosis tokiomis priemonėmis kaip saugumo ir gynybos partnerystės susitarimai ir bendros saugumo ir gynybos politikos misijos bei operacijos ir stiprins bendradarbiavimą su pagrindinėmis šalimis partnerėmis ir visuomene pasirengimo ir atsparumo srityse. ES turi

¹⁴ Visapusiškai laikydamosi savo konkrečių įgaliojimų, visų pirma tarptautinių humanitarinių principų ir tarptautinės humanitarinės teisės.

peržiūrėti ir stiprinti savo ryšių kilus krizei tinklus su šiais partneriais visame pasaulyje, kad padėtų jiems reaguoti į sudėtingas krizes ir ekstremaliąsias situacijas.

Bus stiprinamas daugiašalis bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis ir regioniniais partneriais, visų pirma su JT ir jų agentūromis. Bendradarbiavimas su JT apims paramą taikos palaikymui, taikos kūrimui, konfliktų prevencijai, stabilizavimui ir atsigavimui po konfliktų siekiant didinti atsparumą pagal 2025–2027 m. ES ir JT bendrus prioritetus. Be to, ES toliau stiprins pasirengimą teikdama paramą vystymuisi ir humanitarinę pagalbą, nes tai yra vienas iš pagrindinių elementų siekiant didinti pažeidžiamiausių gyventojų atsparumą ir šalinti pagrindines pažeidžiamumo priežastis.

29) Integruoti pasirengimą ir atsparumą į bendradarbiavimą su NATO

Pasirengimas ir atsparumas bus integruoti į ES ir NATO struktūrinius dialogus, abipusius informacinius susirinkimus ir mokymus. Ypatingas dėmesys bus skiriamas kariniam mobilumui, klimatui ir saugumui, besiformuojančioms perversminėms technologijoms, kibernetinei erdvei, kosmosui ir gynybos pramonei. Sprendžiant pasirengimo ir atsparumo klausimus bus keičiamasi darbuotojais kovos su hibridiniu ir užsienio vykdomu manipuliavimu informacija ir kišimusi, jūrų saugumo, operatyvinio bendradarbiavimo ir partnerių gebėjimų stiprinimo srityse.

30) Didinti abipusį atsparumą pasitelkiant išorės ekonominę ir plėtros politiką

Vykdydama išorės ekonominę ir plėtros politiką ES stiprins abipusį atsparumą su partneriais ir mažins pernelyg didelę priklausomybę. Tai bus remiama įgyvendinant tokias pagrindines iniciatyvas kaip strategija „Global Gateway“, Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė (KVTBP „Globali Europa“), Pasirengimo narystei paramos priemonė III ir būsimas naujas Viduržemio jūros regiono paktas. Prie šių pastangų taip pat prisidės tiekimo ir vertės grandinių įvairinimas ir stiprinimas šalyse partnerėse, pasitelkiant laisvosios prekybos susitarimus, švarios prekybos ir investicijų partnerystės susitarimus, strateginės partnerystės susitarimus žaliavų srityje ir skaitmeninės partnerystės susitarimus.

IŠVADA IR TOLESNI VEIKSMAI

Daugėjant žmogaus keliamų ir gamtinių pavojų ir blogėjant Europos saugumo perspektyvoms, ES ir jos valstybės narės turi skubiai stiprinti pasirengimą. Nors valstybės narės tebėra pagrindinės civilinės saugos, pasirengimo krizėms ir reagavimo į jas dalyvės, Strategijoje išdėstyta ES pasirengimo krizėms vizija, kaip ES parama papildys nacionalines pastangas. Veikdami kartu, būsimė veiksmingesni, lankstesni, turėsime aiškią atsakomybę, būsimė stipresni numatymo ir reagavimo srityse visuose atitinkamuose sektoriuose. Lanksčios priemonės padės valstybėms narėms reaguoti į nenumatytas ekstremaliąsias situacijas. Darbas užtikrinant ES pasirengimą krizėms taip pat prisidės prie to, kad ES taptų įtraukesnė, konkurencingesnė ir labiau klestinti. Taip Europa galėtų pasinaudoti visais masto ir efektyvumo privalumais, gaunamais imantis bendrų veiksmų Sąjungos lygmeniu.

Strategijos įgyvendinimas bus reguliariai stebimas. Atnaujinta informacija bus reguliariai dalijamasi su Taryba ir Europos Parlamentu, kad būtų galima stebėti įgyvendinimo pažangą.

Tuo pat metu Komisija ragina Tarybą ir Europos Parlamentą bendradarbiauti su Komisija ir vyriausiąja įgaliotine vykdant šią strategiją ir veiksmų plane nustatytus veiksmus bei dirbti kartu, kad jie būtų įgyvendinti.

Kartu galime sukurti saugesnę, atsparesnę ir tvirtesnę Europą.